

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm VII. Ex parte.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

teste *Mascardon. 7. Farinac. q. 60. n. 165.* & sumitur ex *Baldo in l. Vn. C. Ne quis in sua causa. num. 3.* Si Episcopus Syndicum constituat, qui nomine Ecclesie agat, quod ipsemet iudex esse possit, quia ista non est causa personae sed Ecclesie, & utilitas principaliter respicit Ecclesiam, si ergo Episcopus in tali casu potest esse iudex, multo magis testis, nam iudex facilius repellitur, quam testis, *cap. Cum R. 35. De officio delegati. verb. Cum sint.* Verum tamen si Prælatus seu Rector Ecclesie Collegium non habeat, non potest esse testis in causa Ecclesie, si Procuratorem ipsemet constituit, quia censetur esse Actor principalis, secus est si Procurator generalis ab Episcopo constitutus fuerit, aut si ipsemet Episcopus, tanquam generalis administrator causam agat, ut docet *Panorm. n. 5. Farinac. n. 371.*

CAPITVLVM VII.

Ex parte.

PARAPHRASIS.

Contra Adamum Presbyterum Rectorem Ecclesie Clunodensis, quam canonicè adeptus, amplius triginta annis possederat, miles quidam literas Papales impetrauit, dissimulato quòd esset laicus. In literis ijs destinatis ad iudices delegatos continebatur, si dictus Presbyter filius esset illius, qui proximè in Ecclesia ministravit, aut si publicè fornicariam seu concubinam haberet, ipsum ab Ecclesia illa amoverent; Postea miles per Procuratorem lite motà, quosdam laicos infames, ut testes produxit, sed quamvis contra ipsos Presbyter exceperit, quòd alij eorum manifesti latrones & raptores essent, alij autem jam ante de periurio in iudicio commissio convicti, idque probare vellet Presbyter, tamen iudices testes receperunt, & non obstante appellatione, Presbytero, dum absens esset, Ecclesiam abjudicârunt: quamobrem mandat Eugenius III. alijs iudicibus, si hæc vera esse cognouerint, ut priorum iudicium

rescissâ sententiâ non obstantibus literis confirmationis, si interea à Pontifice impetrata fuerint, eidem Ecclesiam restituant, & adversariis silentium imponant. Sin autem res aliter se habeat, tunc causam audiant, & iudicè definiant, quòd si dictus Presbyter testes pro causa sua adducere velit, eos recipiant, moneantque, ut coram ipsis veritatem edicant.

S Y M M A R I V M.

1. Laicus contra Clericum criminofum si per viam accusationis agere velit, non admittitur; nisi suam aut suorum iniuriam prosequatur, aut nisi crimina excepta sint.
2. Si tamen per viam denuntiationis procedat, & quidem ad emendandum præcisè criminofum, admittitur.
3. Secus, si agit quidem per viam denuntiationis, ad amouendum tamen Beneficiatum propter bonum publicum.
4. Nisi specialiter eius interesset, bona & iura Ecclesie conseruare.
5. Aut nisi ageret non tam ad prosequendam denuntiationem, quàm ad indicia Prælate præbenda, vi quorum ex officio deinde procedat.
6. In Clericis publicis concubinarijs puniendis hodie seruanda est constitutio Tridentini.
7. Periurus nec in criminibus exceptis idoneus testis est.
8. Quamuis opposita exceptio contra testes eorum receptionem ordinariè non impediatur, potest tamen etiam contra iudicem, oppositam exceptionem non statim admittentem quando tenetur, appellari.

Nota I. Querela Laici contra Clericum tanquam criminofum difficilè recipitur. Ita sumitur ex textu, quando dicitur, quòd miles impetrans rescriptum, dissimulârît se laicum esse, quod tamen distinguendum videtur; si enim de crimine agitur criminaliter, seu, per modum accusationis, tum laicus non admittitur ad accusandum, *cap. De catero. 14. h. t. c. Cum P. 10. de Accusationibus, & cap. Laicos. 5. Caus. 2. quæst. 7.* quia eiusdem non sunt conuersationis, & oppidò quidam eis infesti existunt,

k k

Exci-

- Excipitur tamen I. Si laicus suam suorumque iniuriam prosequitur, admittitur ad accusandum Clericum *c. 2. Caus. 4. q. 6.* ubi generalis Regula traditur, quibus accusatio denegatur in causis propriis vel conceditur. Excipitur 2. Nisi sit crimen exceptum, ut hæresis, læsæ Maiestatis, Simonia &c. *c. Tanta. 7. De simonia, & docet gl. in cit. c. Cum P. verb. Laicus.*
- 2 Quod si verò agitur de crimine per modum denuntiationis; tunc vel in commodum peccatoris tantum agitur, ut peccatum eius per Prælatum paternè emendetur, quod privatà monitione corrigi non potuit, hoc casu quilibet Christianus admittitur, iuxta præceptum Domini, *Matth. 18.* & colligitur ex *c. Nonis. 13. De iudiciis*; vel instituitur propter bonum publicum, Ecclesiæ, ut damnus eius avertatur per priuationem seu amotionem ministri, qui bona Ecclesiæ dilapidat, aut aliàs noxius est per vitam improbã; hanc vocare possumus canonicam denuntiationem, uti dixi *lib. 3. tract. 3. p. 2. c. 4.* De qua statui hic debet Regula negatiua, quod laici nisi eorum peculiariter interfit, non admittantur ad prosequendam denuntiationem contra Clericum, ut ab officio vel beneficio deponatur. Ita *Panor. hic n. 6. Felin. n. 6. Clarus in pract. q. 14. n. 21. arg. c. De cetero. 14. h. 1.* Si quidem negari non potest, quin actio ista ad accusationis naturam multum accedat.
- 4 Dixi autem 1. nisi peculiariter interfit, ut excipiat patronus, cuius interest bona & jura Ecclesiæ conferuari, ipsam quoque Ecclesiam bene administrari, quam obrem ministrum seu beneficiarium aut Prælatum, qui malè versatur, aut improbè se gerit, Episcopo denuntiare potest, ut causã cognita priuatur seu amoveatur. *c. Filiis. 31. caus. 16. q. 7. & tradit gl. inc. Constitutum. 60. Eadem caus. q. 1.* Dein quilibet Parochianus ad talem denuntiationem admitti debet, quia eius etiam interest, ut bonum Ecclesiæ Rectorem habeant, à quo sacra, uti par est, tractentur, teste *gl. in cit. c. Constitutum. verb. Conditorib. gl. in cit. c. Filiis. verb. Propinquis. Claro. q. 7. n. 9.*
- 5 Dixi 2. ad prosequendam denuntiationem; At verò si laicus crimen Clerici merè denuntiet Prælato, ostensis indicis, poterit is ex of-

ficio seu per inquisitionem procedere. Nam hoc casu non multum interesse videtur, à quibus personis Prælatus seu Iudex indicia nactus sit, Clericis an laicis, dumòdò ea spectata qualitate personarum aliisque circumstantiis sufficientia sint. Non dico, quòd laici privati denuntiatoris mera depositio mouere possit Prælatum seu Iudicem Ecclesiasticum ad specialem processum contra Clericum, id enim de nullo priuato denuntiatore dici potest, saltem in grauibus causis, uti videre est apud *Farinac. in pract. de testibus. q. 52. n. 172.* Sed quòd indicia criminis scandalosi aut perniciosi, quæ affert & ostendit denuntiator, iudicem mouere possint.

Nota II. Clericus publicus concubinaris olim erat priuandus seu deponendus ab officio, nã erat ab officio suspensus ipso jure, nec licebat fidelibus eius Missam audire. *c. Nullus. 5. c. Prater. 6. distinct. 32. c. Vestra. 7. De cohabitatione Clericorum.* Nunc autè sublata per consuetudinè hac censurã, seruari debet constitutio *Trid. sess. 24. c. 14. de Reform.*

Nota III. Personæ infames in causis criminalibus repelluntur à testimonio, de hoc infra in *c. Testimonium. 54. h. iij.*

Nota IV. Perjurus non est idoneus testis. *c. Quicumq. 18. Caus. 6 q. 1.* Sicuti enim semel peierauit, ita iterum peieraturum suspicio est, ait *gl. arg. c. Non potest. 24. Caus. 2. q. 7. & Reg. 8. juris in 6.* Semel malus, semper præsumitur esse malus; idque ad eò verum esse, testatur *gl. c. Per tuas. 32. verb. Furti. Panorm. ibid. n. 12. de simonia. Mascard. Conclus. 461 n. 39.* ut & in casibus exceptis, v.g. criminum exceptorum, in quibus alioqui testes minus idonei admittuntur, periuri reijci debent.

Nota V. Si iudex oppositam exceptionem contra personas testium non statim admittat, cum admittere & examinare deberet, rectè à grauamine isto appellatur, ad eò ut quæ post interpositam appellationem acta sunt, cassari debeant, id est, cassà declarari. Ordinariè tamen opposita exceptio contra testes non impedit eorum receptionem, cum questio de habilitate testium in finem litis reuocari possit. Ita sumitur ex *Authent. Si testis. c. De testibus, ubi Bartolus hic in princip. Io. And. hic n. 1. Felin. n. 12.* quia fortasse apparebit in pro-

progressu, quod iudex sine testium eorum, quibus defectus obijcitur depositionibus, ex aliis probationibus sententiam ferre possit, ut supervacaneum sit, de eorum habilitate disputare.

Sed limitari debet, nisi sit præsumptio contra testes, vel si defectus notorius sit, vel in continenti probari queat, ut Bartolus docet & Farinac. q. 62. n. 357. 362. & est casus nostri capituli.

Denique si obijciatur excommunicatio, ob quam testis vitandus sit, ut notat Farin. n. 361.

10 Not. VI. Si iudicis sententia vel contractus à Superiore confirmetur in formâ cōmuni seu ordinariâ, & postea reperiat, sententiam aut contractum irritum fuisse, tunc etiam confirmatio nullius roboris erit, uti etiam colligitur ex c. Bona. de confirm. utili & o. Quia. juncta gl. verb. Communi. de concessione Præbende. Ratio est, quia quod non subsistit, non solet confirmari, cum confirmatio supponat esse, & sententia aut cōtractus est fundamentum confirmationis, quare si sententia nulla sit, aut contractus irritus, etiam confirmatio irrita erit.

CAPITVLVM VIII.

Si qui.

PARAPHRASIS.

Si testes valetudinarij sint, aut senes, aut infirmi, aut paupertate pressi, ut ad iudicem accedere non possint, tunc iudex personas discretas ac peritas mittere debet ad illorum domos, ut examinentur.

SUMMARIVM.

1. Productio testium coram iudice fieri debet; si tamen sint persona egregia, vel alie rationabiliter impedita, v. g. valetudine, ad eas examinandas mitti debent persona idonea & discreta.
 2. Nomine egregiarum personarum qui comprehendantur.
 3. In criminalibus causis, & civilibus arduis egregia persona in presentia iudicis testari debent.
 4. Alias illa fruuntur suo privilegio, neque ei renuntiare possunt.
- 1 Not. vn. Iudex Notarium aliâsve personas idoneas mittere debet ad domum

testium, qui commodè venire non possunt ad iudicii locum.

Pro intellectu adverte; non excipi omnes valetudinarios, senes aut pauperes, sed eos tantum qui iudicis presentie se facillè nō possunt sistere propter virium imbecillitatē, aut quia cum honestæ personæ sint, non sine dedecore suo venire possunt, quare propter similitudinē rationis, hæc constitutio ad omnes personas rationabiliter impeditas extendi debet teste Bartolo in auth. *Apud eloquentissimū. C. de fide instrū. n. 11. Io. Andr. hic. n. 1.*

Consentit lex 15. ff. de rebus creditis, ad personas egregias, eosq; qui valetudine impediuntur, domū mitti oportet ad jurandū. Nominē personarū egregiarum cōprehenduntur Episcopi, auth. *sed iudex, de Episcopis.* personæ illustres teste Felino hic. n. 6. & Doctores iuxta l. Medicos. 5. C. de Professorib. lib. 10. & docet gl. in cit. l. Ad personas. 5. Milites quoque, seu Equestres persone, uti docet *Iason in eadem lege. n. 1. Farinac. q. 77. n. 223.*

Adverte 2. quod dictum est de personis egregiis, locum non habet in causis criminalibus aut civilibus arduis v. g. matrimonialibus, cum enim testimonia in presentia iudicis recipienda sint, cit. auth. *Apud eloquentissimū. c. 2. juncta gl. verb. Iure prohib. de iudicis in 6. magis decet, ut personæ etiam egregiæ ad iudicem vadant, quàm ut iudex ad ipsas, uti ex communi hic Abbas n. 1. Felinus n. 2.* Quod verò attinet ad infirmos & aliter impeditos, ad hos iudex accedere debet pro testimoniis recipiendis, aut si eum non deceat ob dignitatem, tum demum Notarium, aliâsve peritos mittere debet, uti Farinacius docet, cit. q. 77. n. 276.

Quæres num personæ egregiæ privilegio huic renuntiare possint, & iudici se sistere ad testificandum. Resp. absolutè non possunt renuntiare, ita ut privilegium amittant; cum non personæ, sed dignitati concessum sit, ut notavit gl. in cit. l. Ad personas. Potest tamen persona egregia semel, iterum, aut sæpius nō tanquam ad id teneatur, sed ex liberâ voluntate se sistere iudici, cum id prohibitum non reperiat, quomodo Clericis prohibitum est, ne coram iudice seculari se sistant.

k k 2

CAP,